

S. R. E. cardinales presbyteros meruit annumerari. Solitariam vitam ante purpuram professus scribitor sub Ojilone abbate in cœnobio Cluniacensi, a Bemmone cœnobiarcha condito ad Gornam fluvium, et a Guillelmo Aquitanæ duce, Averniacæ comite dotato.

Hunc Stephanus X, S. Leonis successor, una cum Desiderio et Maynardo, doctis monachis Cassinensibus, Constantinopolim pro extinguendo Ecclesiæ Græcæ schismate legatum deputat: jam viæ cum sociis accinctus, obitu papæ superveniente et annuntiato, omnia legatione, remeavit ad propria. Functus est tamen non multo post legatione in Gallia Nicolai II Pontificis jussu, cujus meminit Goffridus Vindocinensis. Quam sub Alexandro II continuans, Goffridum Barbatum, comitem Andegavensem, ob plurima scelera apud sanctam sedem delatum nec resipiscentem, anathemate percussit.

Missus deinde est a sacro cardinalium collegio in Germaniam ad Henricum regem, Henrici III, cognomento Nigri, Imperatoris filium, adhuc juvenem imberbem; a quo tamen, licet apostolicas proferret litteras, non est auditus, quinque dierum spatio, non sine apostolicæ sedis injuria pro foribus manens, regis ministris, hominem Gallicum perosis, obicem ponentibus. Legationis causa duplex fuit. Prima, ut Henricus rex Romanæ Ecclesiæ Northmannorum tyrannide extreme divexatæ opem ferret, ac præsulum Longobardorum insolentiam, qui Cataloum, hominem laicum, ac fame integritate laborantem, contra sacrorum canonum statuta in episcopum Parmensem elegerant, reprimeret. Altera, ut infame pseudosynodi cœcretum, quo Nicolaus II, Romanus pontifex, vita functus, synodali sententia damnatus fuerat omniaque ab eo gesta irrita declarata, regia auctoritate aboleretur. Re infecta Romam rediit Stephanus, ac non multo post, anno scilicet 1068, fatis concessit. Interfuit comitiis Nicolai II Senis, et Alexandri II Romæ habitis. Ob doctrinæ præstantiam a Petro Damiani cardinali *Decus et defensor Ecclesiæ Romanæ* jure appellatus. De quo etiam in epistola quadam hæc habet: *Stephanum cardinalem piis virtutum floribus, sanctis operibus et doctrinæ radiis fuisse insignitum, nemo, qui virum noverit, dubitat.* Alphanus episcopus Salernitanus, coactaneus Stephano, hoc eum epitaphio post obitum commendavit.

*Stephane, qualis in æde Petri quantusque sacerdos
Exstiteris, novit Gallia cum Latio.
Nobilitas, gravitas, probitas et mentis acumen,
Et virtus animi magna, fuere tibi.
Quinque manere dies cum sol deberet, in urna
Clausus es hac. Requiem det tibi Christus. Amen.*

Ejus meminere B. Petrus Damiani in epistolis. Alphanus, episcopus Salernitanus; Ciaconius in Vita; Augustinus Oldoinus in addit. ad Ciaconium.

CONCILIIUM TURONENSE,

in quo multa de disciplina ecclesiastica a Stephano cardinale legato apostolico, et decem episcopis, constituta sunt anno Christi 1060, indictione XIII, Kal. Martii.

(Mansi, Concil., t. XIX, col. 925.)

TITULI CAPITULORUM.

- I. *Ut nemo pecunia vel alia conventionem contra canones det vel accipiat beneficium.*
- II. *Ut episcopo beneficium contra prædictam regulam conferenti contradicant clerici.*
- III. *Ut nullus episcopus beneficium vendat aut det, nec alienet quæ sunt ecclesiæ.*
- IV. *Ut nullus ecclesiam a laico accipiat sine consensu episcopi, neque venalem accipiat.*
- V. *Ut nemo clericale officium accipiat nisi in unius civitatis ecclesiis.*
- VI. *De episc. presbyter., diac., subdiac., qui mulieris carnali copula detenti ab officio non cessaverint.*
- VII. *Ut clericus militans beneficium amittat.*
- VIII. *De laicis qui oblationes ecclesiæ, sepulturam, tertiam decimarum partem, possident, aut vendunt, aut dant.*
- IX. *Ut excommunicati sint incesti, et adulteri, et qui sua uxore dimissa, aliam ducunt.*
- X. *Ut desertor monasticæ religionis sit excommunicatus; similiter et abbas qui eum penitentem non receperit.*

PRÆFATIO.

Ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi anno 1060 indictione XIII, Kalend. Martii, luna XIII, IV fe-

ria, præsidebat Stephanus, catholice urbis Romæ cardinali presbytero, et apostolicæ sedis vicario, in basilica Sancti Mauricii sociorumque ejus, sancta synodus, quæ, ex præcepto domini nostri beatissimi summi pontificis et universalis papæ Nicolai, Turonis, quæ est metropolis Galliæ, convenit; propositis sacrosanctis Evangeliiis, et præmissis ad Deum intentissime precibus, diligenti consideratione retractatis iis in quibus ecclesiarum status in toto pene orbe, et maxime in Galliis, vacillare et pessumdare videbatur, quæ breviter infra placuit annexi, condigna sollicitudine definivit.

CAPITULA.

I. Sancti Spiritus auctoritate, ut credimus, in Chalcedonensi synodo sententia de Simoniacis prolata, sic ab omnibus observetur: quatenus quicumque deinceps pecunia aut aliqua inconvenientem conventionem sæculari, aut quolibet modo contra canonicam censuram, episcopatum aut abbatiam, aut archidiaconatum seu archipresbyteratum, aut aliquam dignitatem ecclesiasticam, sive aliquem gradum, aut ministerium, vel beneficium, quod non nisi clericis habere sanctorum Patrum sancivit auctoritas, dare, vel accipere, quolibet modo canonibus contrario, tentaverit: et dans, a proprio decidat

gradu et dignitate; et accipiens, ministerium seu beneficium male usurpatum, nunquam recuperaturus, amittat.

II. Si quis aut episcopus, aut prælatus quislibet, contra præfixam regulam aliquod ecclesiasticum ministerium, vel etiam ipsam præbendam, quæ canonica dicitur, ordinare aut dare voluerit: libere liceat clericis contradicere, et vicinorum episcoporum iudicium, vel, si necesse fuerit, ipsam quoque sedem apostolicam appellare.

III. Item ut nullus episcoporum, vel prælatorum, aliquod novum beneficium de rebus ad jus Ecclesiæ pertinentibus ulterius præsumat contra canones alicui vendere aut dare. Quicumque vero aliquid ad jus Ecclesiæ pertinens, sub nomine beneficii, sive quolibet modo, ab ecclesia alienare hactenus præsumpsit: si adhuc superest, aut restituat Ecclesiæ quod male subtraxit, aut canonica mulctetur sententia.

IV. Nullus ecclesiam magnam vel parvam deinceps, sine consensu episcopi in cuius parochia est, a laicis præsumat accipere quolibet modo; sed neque a clerico, vel monacho, seu laico, sub pretii alicujus venalitate. Quod si fecerit, et vendens, et emens, ea carcat.

V. Confirmamus etiam ut non nisi in unius civitatis ecclesiis quisquam amodo aliquod clericale officium accipiat. Quod qui prævaricatus fuerit, canonica ultione feriatur.

VI. Præterea si quis episcoporum, presbyterorum, diaconorum aut subdiaconorum, post cognitum interdictum domini nostri papæ Nicolai, mulieris eujuslibet carnali detentus copula, a ministerio et beneficio altaris non cessavit; sive deinceps, cognoscens prælibatum apostolicæ sedis interdictum, aut mulierem, aut ministerium Ecclesiæ cum beneficio non statim deseruerit, nullam restitutionis in pri-

stino gradu veniam sibi reservasse cognoscat.

VII. Quicumque autem clericorum deinceps in armis militaverint, et beneficium et consortium clericorum amittant.

VIII. Quicumque laicorum alicui de iis quæ ad oblationem vel eleemosynam Ecclesiæ pertinent; sive sepulturam, sive saltem tertiam decimarum partem possidere, vendere, aut sub nomine beneficii alicui dare ulterius præsumperit, anathematis gladio feriatur.

IX. Quicumque consanguineam suam, aut quam consanguineus suus prius cognoverat, aut cujus consanguineam carnaliter in conjugium accepit, vel deinceps acceperit; vel postquam cognovit, non statim dimisit, aut cognoscens non dimiserit; aut qui uxorem alterius rapuit, seu rapuerit; vel qui suam uxorem sine iudicio episcopali dimittens, aliam duxit, vel duxerit: donec se fructuose tradat pœnitentiæ, a corpore et sanguine domini nostri Jesu, et a liminibus ecclesiæ se exclusum et alienatum, et omnimodis sicut putridum membrum a sano corpore præcisum gladio spiritus, quod est verbum Dei, agnoscat.

X. Quicumque monasticæ religionis desertor inventus fuerit, a regno Dei et a consortio Christianorum, sicut apostata, excludatur et alienus existat, donec respiciens digne pœniteat. Similiter qui ejusmodi digne pœnitentes recipere noluerit, tertio admonitus, si non acquieverit, a communione fratrum suspendatur, sive sit abbas, sive abbatissa, donec acquiescat.

Ego Stephanus sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis sacerdos vocatus, vice domini mei papæ Nicolai præsidens synodo, his constitutionibus a nobis canonicè promulgatis, parvitas meæ assensum præbens subscripsi. Deinde subscripserunt decem tam archiepiscopi quam episcopi.

STEPHANI CARDINALIS

EPISTOLA AD JOANNEM DOLENSEM EPISCOPUM.

Ut adsit synodo Romanæ Nicolai II post pascha, vel Turonensi a se habendæ ante mediam Quadragesimam (1).

Stephanus, Petri apostolorum principis et sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis, J....., Dolensis Ecclesiæ dicto archiepiscopo respiscere, et ad viam salutis et emendationis redire consulit.

Dominus meus pontifex summus et universalis papa Nicolaus te, quamvis rebellem et monitis salutariibus aversum, nequaquam tamen paterna et consueta Romanæ Ecclesiæ misericordia indignum iudicavit; sed missa, si tamen ad te pervenit, legatione, ad synodum quæ antiquo more Romæ post Pascha celebrabitur, adhuc tibi respiscendi locum donans, evocavit.

(1) Missa ante synodum supra descriptum.

Sed et post datas ad te litteras, secundum consilii sui providentiam, et temporum eventorumque necessitatem, me ad has partes destinavit, et ut quæ possem in Ecclesia Gallicana, Deo juvante, conciliis cæterisque laboribus emendarem, vices suas mihi tradens, injunxit. Unde apud Turonum Dominica ante mediam Quadragesimam synodum indixi, ad quam, dominum meum sollicitudine, et mediocritatem tuam sumptibus et labore levans, sancti Petri ejusque vicarii mihi que tradita auctoritate te convoco, et ab omni periculo quod tibi ex parte